

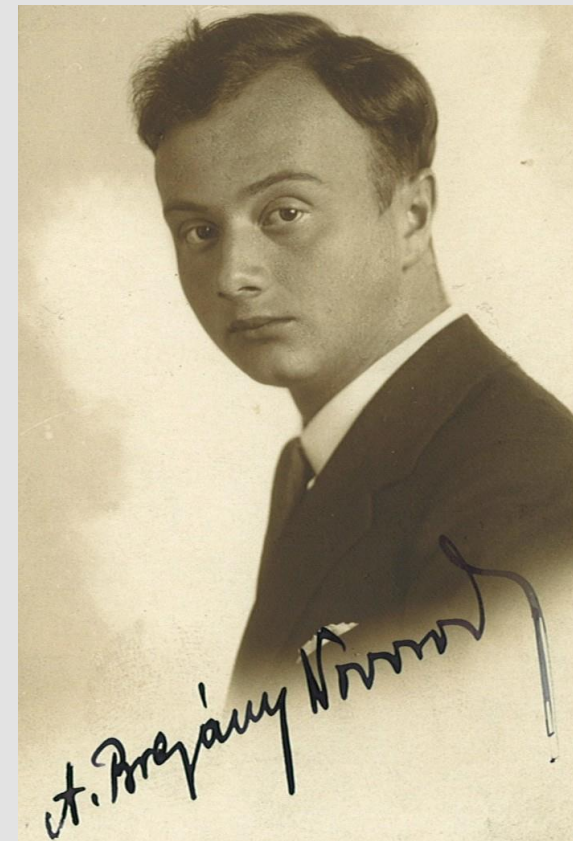
Štefan Atila Brezány

slovenský básnik

* 11.1.1909 Kláštor pod Znievom

† 10.5.1992 Žilina

výstava pri príležitosti 30. výročia úmrtia

Štefan Atila BREZÁŇ

Narodil sa 11. januára 1909 v Kláštore pod Znievom. Otec - Štefan Brezáň (24. 12. 1874 – 26. 3. 1928), rodák z Čadce, bol poštovým úradníkom. Matka - Antónia, rodená Mališková (18. 2. 1882 – 14. 1. 1909) zomrela tesne po pôrode. Starý otec Štefana Brezáňho pôsobil v Čadci v rokoch 1874 – 1890 ako vedúci Pozemkovej knihy.

Svoju mladosť prežil u starých rodičov v Žiline, kde navštevoval ľudovú školu a neskôr Štátnu reálku Jána Palárika v Žiline. V roku 1926 spolu so spolužiakom Jánom Kostrom, Jánom Harantom a žilinskými vysokoškolskými založil Literárnu družinu POSTUP.

V rokoch 1929 – 1930 študoval na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Po skončení štúdií pracoval ako redaktor denníka **Slovenská krajina** v Žiline a neskôr ako zmluvný účtovník na Krajskom úrade v Bratislave (1930 – 1931). Počas pôsobenia v Bratislave sa stretával so začínajúcimi spisovateľmi Margitou Figuli, Františkom Hečkom, Jánom Letkom a i. Bol spoluzakladateľom literárneho združenia Smer a redaktorom **Almanachu III. literárnej generácie** (1930), kde bolo zastúpených 30 mladých autorov z celého Slovenska. V rokoch 1931 – 1934 pôsobil ako účtovník na Okresnom úrade v Prievidzi. V roku 1932 uzavrel v Bratislave manželstvo so Žilinkankou Angelou Hoos-Štrbovou. Neskôr pôsobil v Brezne, Banskej Bystrici a v Žiline (1935 – 1948) a v rokoch 1949 – 1954 bol vedúcim plánovacieho a rozpočtového oddelenia na Krajskom národnom výbore v Žiline.

Na Kysuce prišiel v roku 1954, najprv do Kysuckého Nového Mesta, kde pracoval ako vedúci finančného odboru Okresného národného výboru a súčasne bol poslancom obce Ochodnica. V rokoch 1960 – 1969 pracoval na Okresnom národnom výbore v Čadci. V tomto období sa venoval výchove mladej generácie autorov, zapojil sa do osvetovej práce a stal sa spoluredaktorom literárnych zborníkov **Svitane slova** a spoluzakladateľom ochotníckej divadelnej súťaže **Palárikova Raková** a literárnych súťaží **Jašíkova Turzovka** a **Jilemnického dňa**.

Po odchode z Kysúc v roku 1969 sa Štefan Brezáň vrátil do Žiliny, kde mu vyšli ďalšie básnické zbierky.

V roku 1980 mu bol udelený čestný titul Zaslúžilý pracovník kultúry.

Zomrel po ťažkej chorobe 10. mája 1992 v Žiline, kde je aj pochovaný.

Štefan Atila BREZÁŇ

(pseudonymy: A.B. Novosad, Novosad, a.b., A.B., A.B. Nov., -brez-, -šab-)

V roku 1932 mu vyšla prvá básnická zbierka pod názvom **Krvavé kulisy**, ktorá obsahovala 23 sociálne zameraných básní. Zbierku ilustroval Koloman Sokol (jeden z najvýznamnejších predstaviteľov slovenského výtvarného umenia; zakladateľ slovenskej i mexickej grafiky).

Druhá básnická zbierka **Dom v ceste** vyšla v roku 1940. Má tri časti – Na písťale vrbovej, Dom v ceste a Nové dni. Obsahuje sociálne básne.

Kysucký kraj ho inšpiroval svojou nádhernou prírodou a po takmer tridsaťročnej odmlke znovu začal písať verše. Kysuciam, ktoré miloval, venoval veľkú časť básní i publicistickej činnosti. Tu vznikla aj bibliofília s názvom **Moje Kysuce a Stanice slova** (1969) a prvý slovník kysuckých osobností **Dejateľia Kysúc v kultúre, umení a vede** (1971). Hoci publikácia Dejateľia Kysúc ... bola kladne prijatá 26 recenziami v slovenských periodikách, väčšia časť nákladu tejto knihy bola z politických dôvodov v čase normalizačného procesu odvezená do zberných surovín a zošrotovaná. Viaceré výtlačky sa však zachovali v kysuckých knižniciach.

Po odchode z Kysúc v roku 1969 sa Štefan Brezáň vrátil do Žiliny, kde mu vyšli ďalšie diela – skladba **Maják** (1972), výber z poézie **Otvorené hate** (1973) a básnická zbierka **Čistá obloha** (1974).

Rodná obec Kláštor pod Znievom v roku 1974 vydala jeho básnickú zbierku **Rodisko**.

V roku 1975 vyšla publikácia **Žilina dejiny a prítomnosť**, do ktorej prispel Brezáň štúdiou **Literárny odkaz Žiliny** a staťou **Periodická tlač v Žiline od konca 19. storočia dodnes**. V roku 1978 zostavil kapitolu **Bytčianski dejateľia v kultúre a umení**, ktorá vyšla v zborníku **Bytča 1378 – 1978**.

K autorovým 75. narodeninám Štefana Brezáňho vydalo vydavateľstvo Slovenský spisovateľ výber z jeho básnickej tvorby z rokov 1932 – 1979 pod názvom **Biele cesty** (1984).

Básnická zbierka **Rovnováha** (1979) je rozdelená do štyroch cyklov – Rovnováha, Klávesy, Slnčné dni a Dozreté víno – a obsahuje básne už publikované v literárnych časopisoch.

Ako posledná mu vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ vyšla básnická zbierka **Jesenné slnko**, v ktorej sa Štefan Brezáň prezentuje už ako moderný básnik, i keď nestráca kontakt so svojou predchádzajúcou tvorbou.

Literárna tvorba

V jaskyniach útroh
počúvaj chorále vód
Bohu chválu vzdáva
cengotom kvapka rosy

Nad zemou modlitba planie
Oblúkom dobra
hviezd sa dotýka

Tvár neba sa usmiala
Hlas jeho v dušiach zve
stavať chrám
Chrám nedobytný

Pane
v chudobnom kraji
pristála Tvoja loď
v ňom kosti zeme čnejú
a chleba niet

Rodia ho ostravské šachty
Aby bol biely
vo vyhniach železiarní
oči bieli

Staviame chrám
Zbožnosťou piesne zapálime
Nech horia k Tvojej sláve
Pane

V jaskyniach vnútra
počúvaj chorále vód
a rob im doprovod
hlaholom v novom chráme
Tieň ducha nepoláme

Štefan A. Brezány (1962)

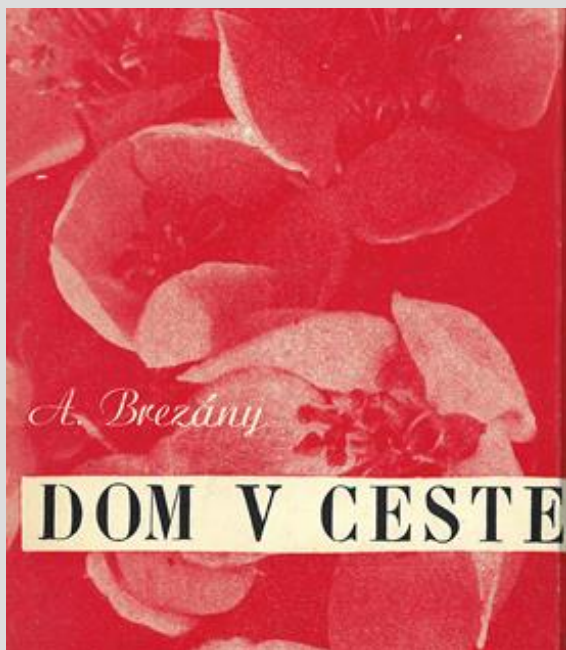
Štefan Brezány s manželkou (1969)

Štefan Atila Brezány

knižná tvorba

(výber kníh z fondu Krajskej knižnice v Žiline)

Knižná tvorba (výber)

BREZÁNY, Štefan Atila. *Krvavé kulisy*. Žilina: Postup, 1932. 28 s.

BREZÁNY, A. *Dom v ceste*. 1. vyd. Trnava: František Urbánek a spol, 1940. 66 s.

BREZÁNY, Štefan A. *Moje Kysuce*. 1. vyd. Čadca: Epoque, 1969. 15 s.

BREZÁNY, Štefan Atila. *Maják*. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 1972. 27 s.

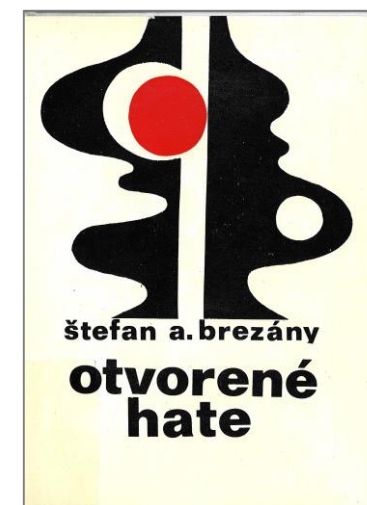
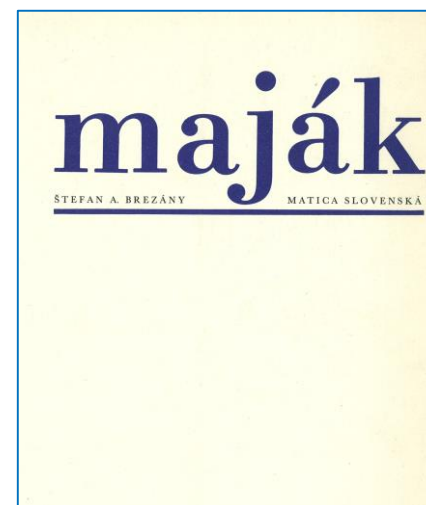
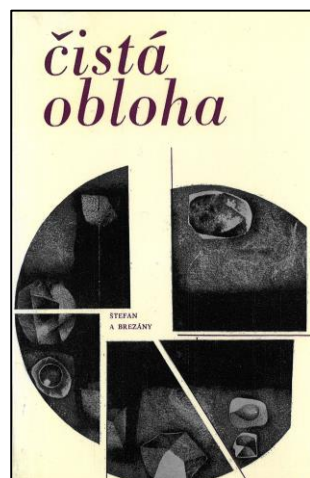
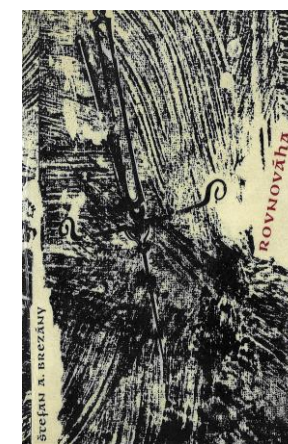
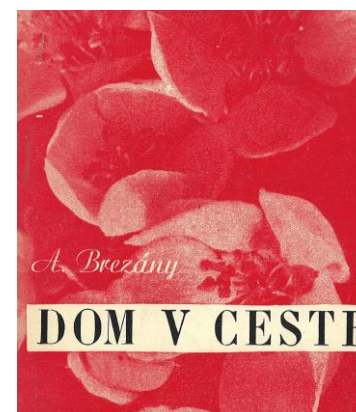
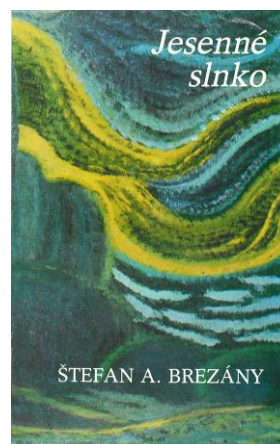
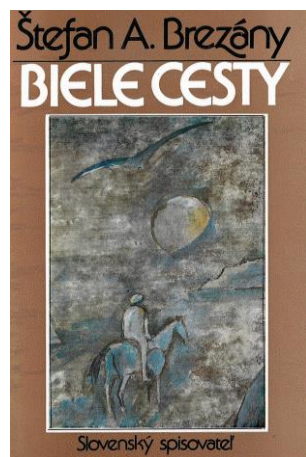
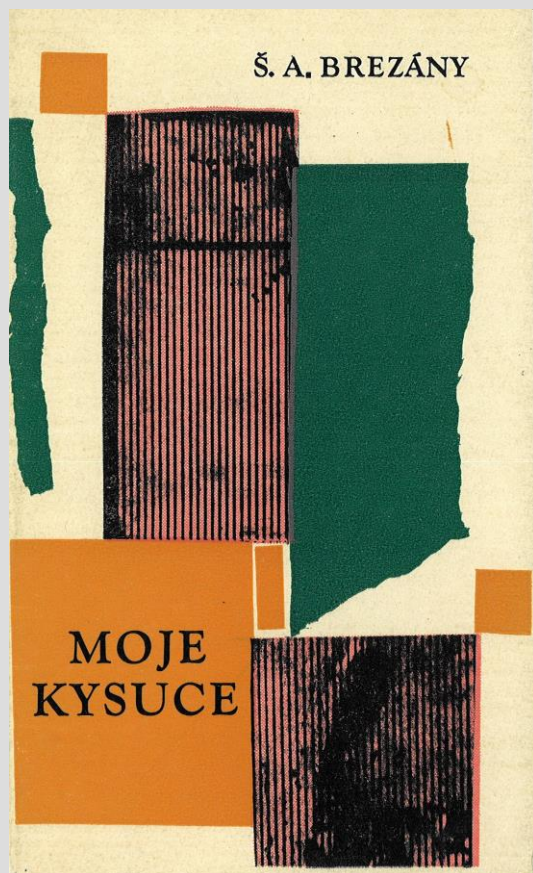
BREZÁNY, Štefan Atila. *Otvorené hate*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1973. 113 s.

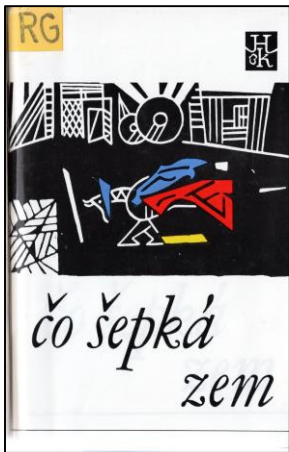
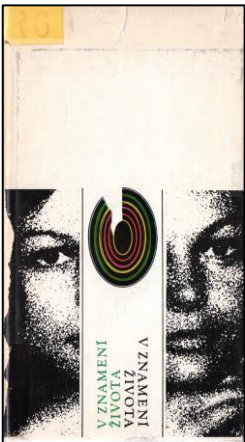
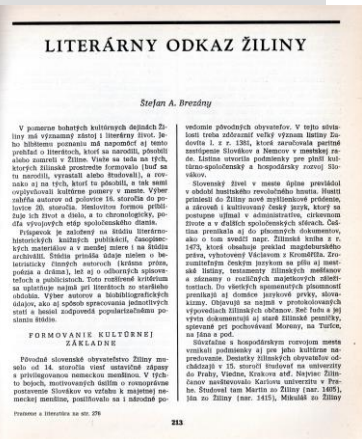
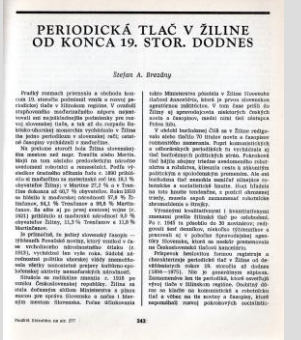
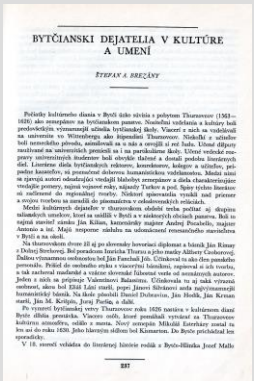
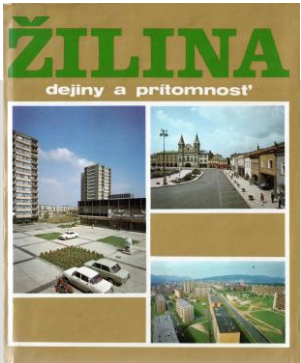
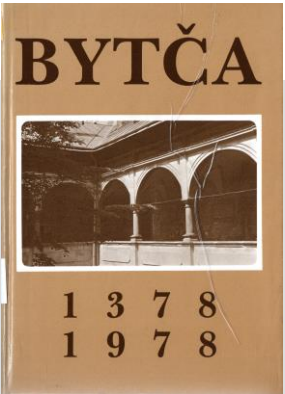
BREZÁNY, Štefan Atila. *Čistá obloha*. 1. vyd. Martin: Osveta, 1974. 24 s.

BREZÁNY, Štefan Atila. *Rovnováha*. Martin: Osveta, 1979. 105 s.

BREZÁNY, Štefan Atila. *Biele cesty*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1984. 113 s.

BREZÁNY, Štefan Atila. *Jesenné slnko*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1989. 41 s.

Knižná tvorba, vedecké práce (výber)

BREZÁNY, Štefan Atila. *Dejatelía Kysúc v kultúre umení a vede*. 1. vyd. Martin: Osveta, 1971. 193 s.

BREZÁNY, Štefan Atila. Literárny odkaz Žiliny. *Žilina - dejiny a prítomnosť* / Dušan Halaj, Richard Marsina, s. 213-242.

BREZÁNY, Štefan Atila. Periodická tlač v Žiline od konca 19. stor. dodnes. *Žilina - dejiny a prítomnosť* / Dušan Halaj, Richard Marsina, s. 243-248.

BREZÁNY, Štefan Atila. Bytčianski dejatelía v kultúre a umení. *Bytča 1378-1978* / Jozef Kočiš, Slavko Churý, s. 237-261

Knižná tvorba, zborníky (výber)

V znamení života. Martin: Osveta, 1976. 233 s.

KOVÁČ, Bohuš. Čo šepká zem : *Antológia slovenskej poézie prvej polovice 20.storočia*. 1. vyd. Bratislava: TATRAN, 1976. 477 s.

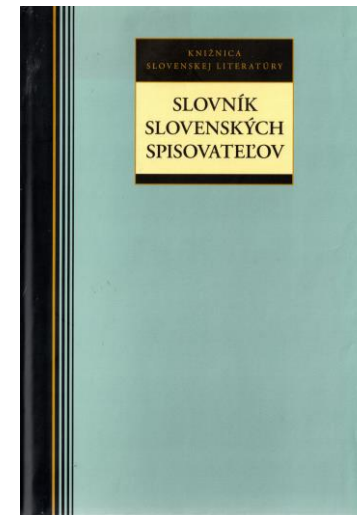
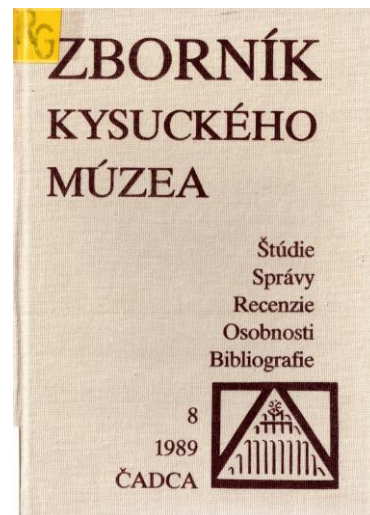
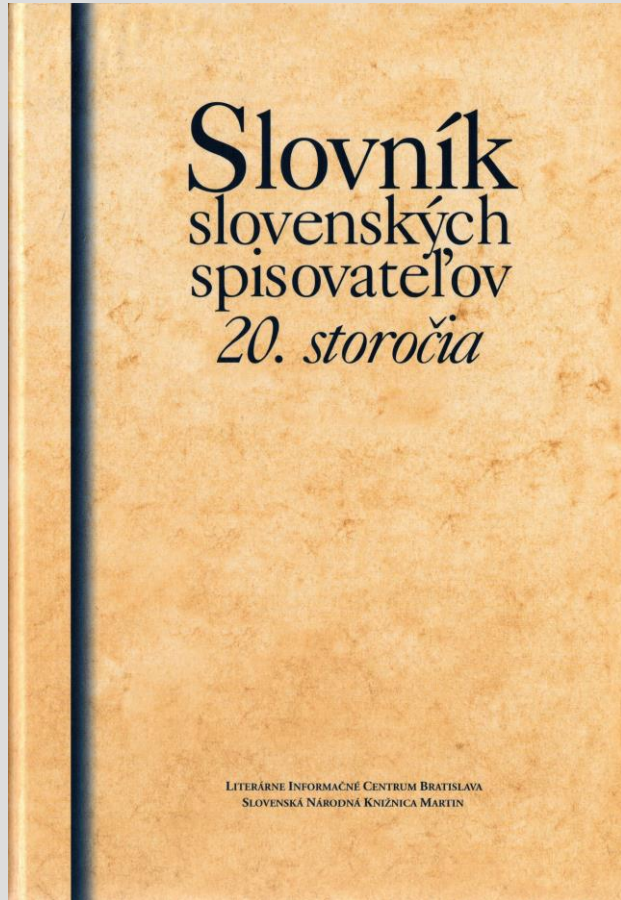
PLINTOVIČ, Ivan. *Pribúdanie kruhov*. Martin: Osveta, 1980. 263 s.

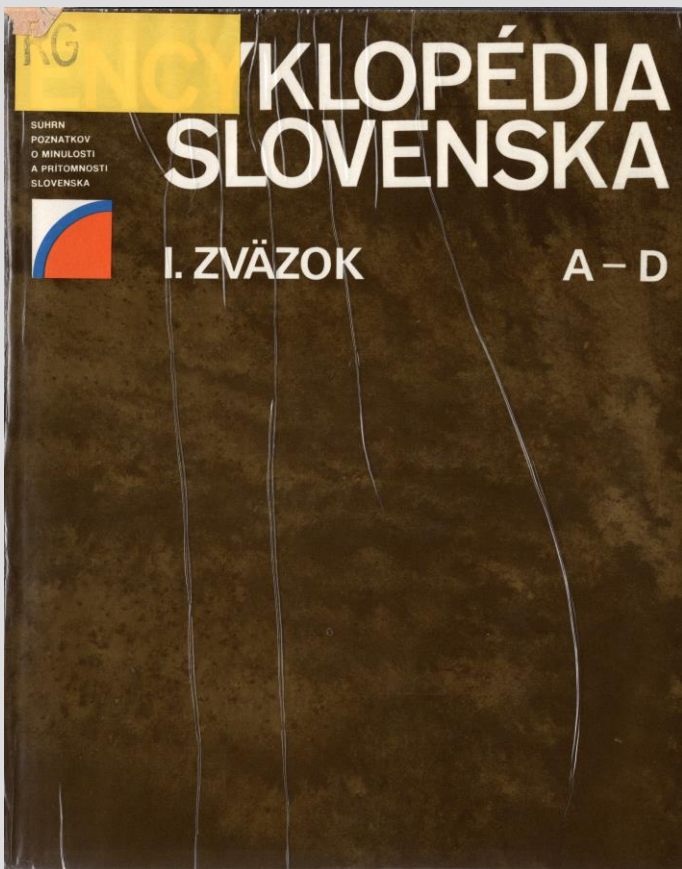
Variácie na život. Martin: Osveta, 1986. 271 s.

Štefan Atila Brezány

knihy o autorovi

(výber kníh z fondu Krajskej knižnice v Žiline)

Súpis kníh o autorovi (výber)

Encyklopédia Slovenska 1 A-D : súhrn poznatkov o minulosti a prítomnosti Slovenska. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1977. 617 s.

BAGIN, Albín. *Literatúra v premenách času.* Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1978. 293 s.

MEDVĚD, Ján. *Ludovít Fulla : okamihy a vyznania.* Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1983. 335 s.

Encyklopédia slovenských spisovateľov 1. A - O. Bratislava: Obzor, 1984. 484 s.

Dejiny slovenskej literatúry. 3. dopl. vyd. Bratislava: Obzor, 1984. 902 s.

TOMANOVÁ, Irena [zostavovateľka]. *Štefan Atila Brezány : personálna bibliografia.* Žilina: Okresná knižnica, 1984. 522 s.

TOMANOVÁ, Irena [zostavovateľka]. *Štefan Atila Brezány : básnik, kultúrnoosvetový pracovník.* Žilina: Okresná knižnica v Žiline, 1988. [4] s.

Zborník Kysuckého múzea. 8/1989, štúdie, správy, recenzie, osobnosti, bibliografie. Čadca: Kysucké múzeum, 1989. 140 s. ISBN 8090040101

Slovník spisovateľov okresu Žilina : biobibliografia (1962-1992). 1. vyd. Žilina: Okresná knižnica, 1992. 49 s.

PRIKRYL, Ľubomír Viliam. *Mesto Žilina.* 1. vyd. Žilina: Regionálna a rozvojová agentúra, 1997. 185 s. ISBN 8021801141

VALACHOVÁ, Milada [zostavovateľka]. *Štefan Atila Brezány : životopisný medailón vydaný pri príležitosti 90. výročia narodenia básnika.* Žilina: KŠK, 1999. 8 s.

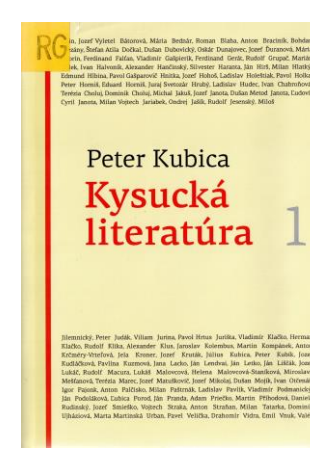
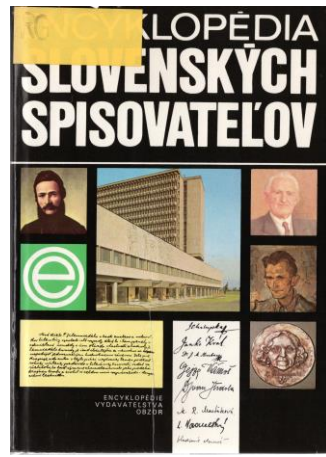
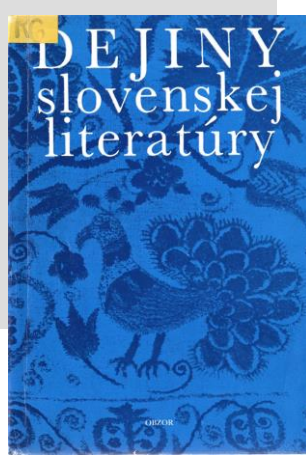
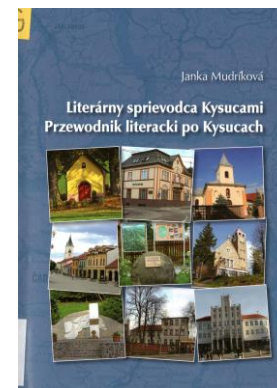
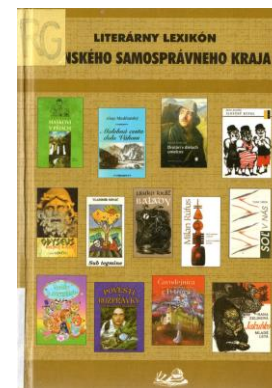
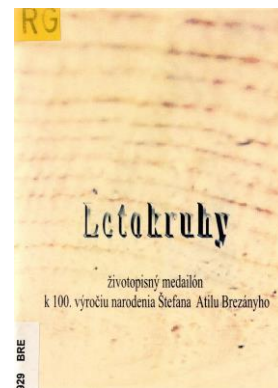
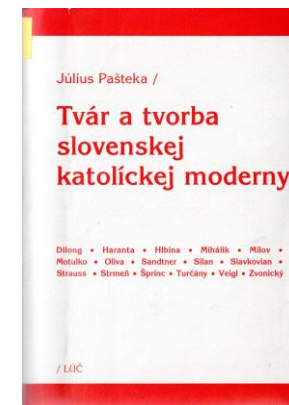
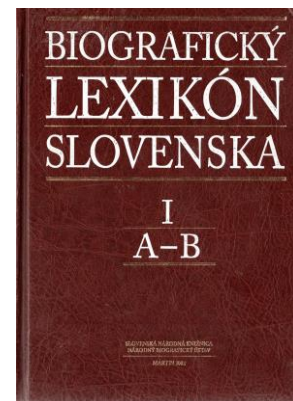
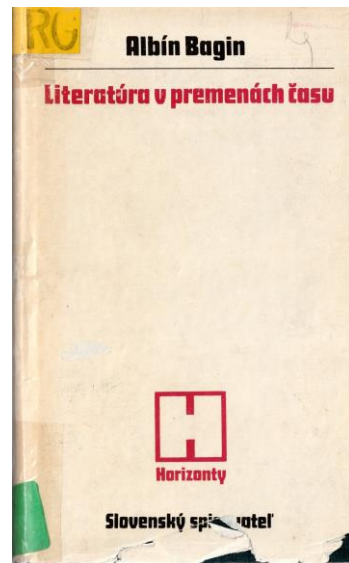
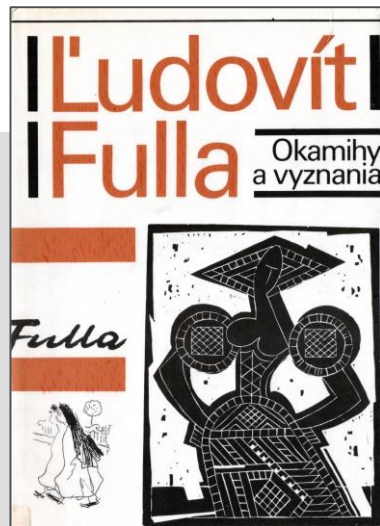
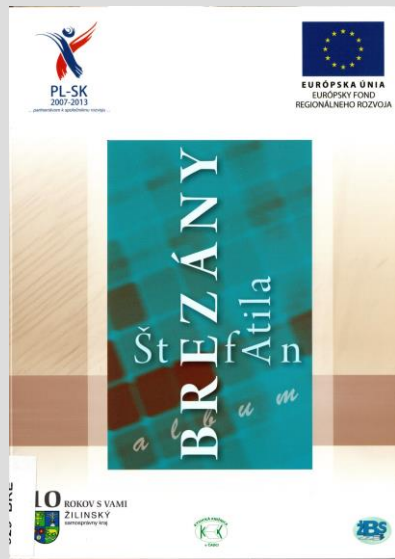
PAŠTEKA, Július. *Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny.* 1. vyd. Bratislava: Lúč, 2002. 564 s., [22] s. ISBN 8071143707

Biografický lexikón Slovenska. I, A-B. Martin: Slovenská národná knižnica, 2002. 638 s. ISBN 8089023169

Slovník slovenských spisovateľov. Bratislava: Kalligram, 2005. 651 s. ISBN 8071498017

MAŤOVČÍK, Augustín. *Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia.* 2. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008. 576 s. ISBN 9788089222483

VÁLEK, Igor. *Literárny lexikón Žilinského samosprávneho kraja.* Žilina: Knižné centrum, 2009. 301 s. ISBN 9788080643584

Stručný dejepis slobodného mesta Žiliny

Slovenský národovec Alexander Lombardini vydal vlastným nákladom v roku 1874 tlačou Kuhltačarskeho úč. spolu s Martine „Stručný dejepis slobodného mesta Žiliny“. Bola to prvá publikácia o dejinách Žiliny od najstarších rokov po rok 1873. Medzi 73 predplatiteľmi nachádzame i mnohých slovenských národovcov Jozefa Škul'áha, dlhoročného redaktora Slovenských pohľadov a Národných novin, spisovateľov bratov Zaymasovcov a Geromettovcov, lingvistu Frana Mrza a iných.

I keď spracovanie Lombardiniho dejepisu je zväčša čerpané z latinského rukopisu Eudovita Stárka Historia civitatis Solna ex actis Archivii exarata ac depicta per... (1856), vydaná publikácia bola pre Žilinu slávnostnou udalosťou, lebo jej história dostala sa do vedomia celej vtedajšej slovenskej verejnosti a dokumentovala bohaté dejiny kráľovského, slobodného mesta, ktoré o svoje privilégiá bojovalo často s nefátosnými zemejmami. Nasvedčujú to texty 25 latinských listín, pripojených k Lombardiniho dejepisu. Stručný dejepis slobodného mesta Žiliny má dve časti: I. Dejiny mesta a II. Deje náboženské ako i Dotalok, v ktorom je uvedený mený zoznam žilinských richtárov od roku 1352.

Pôvodné, rozsiahle veľké stredoveké mesto dosahovalo hranicu čiarou potok Malá Raková cez Cadcu, Klubinu, Beskydy, Maguru až sľiezke a poľské hranice. Mesto Žilina postupne strácalo územie. Ešte v roku 1769 sa spomína súdny spor, trvajúci celé storočie o kysuckých majetkoch.

Ešte pred publikáciou Lombardiniho, známou je priekopnícka práca Eugena Gerometu „Žilina, mesto v hornej uhorskej stolici trencianskej“, publikovaná v Stúrových novinách Oroľ tatarský v roku 1847, ktorá upozornila na bohatú históriu mesta.

V roku 1911 vydal Mikuláš Radványi spis „Žilina szabadalmas város“ (Žilina slobodné mesto), čerpalajúc zo Stárka a Lombardiniho. Takisto zostala nepovšimnutá menšia publikácia G. Róza „Žilina 1914“, ako i publikácie Žilinských profesorov J. Všetického a J. Osval-

da, zamerané na turistickú stránku. Dôležitú prácu s usporiadaním mestského archívu previedol po Stárkovi prof. gymnázia Adalbert Stránsky, ktorý v rokoch 1934–1935 ozrejnil a v indexe podchytil veľké množstvo listín a protokolov a jeho prácu Žilina a jej história vydalo mesto Žilina cyklostylované spolu so Stručným dejepisom slobodného mesta Žiliny v r. 1948.

Na okraj umeleckej reportáže Jána Fratrika

Krajšie mesto Žilina...

Zaujímali o históriu Žiliny iste privítali ehvylhodný čin Okresnej knižnice a Societistického akadémie v Žiline vydania umeleckej reportáže básnika Jána Fratrika s názvom Krajšie mesto Žilina... v ročníkovej forme publikovanej v minuloročných Slovenských pohľadoch. K tej istému štýlu s textom pripojeným nákladom autora priliehavo pôsobila obálka s kresbou akad. malara Majmora Vlkolacka, zverejnená žilinským národným v roku 1948. Mesto za 664 rokov od udelenia mestských práv vystálo na všetkých česťoch a je centrom severozápadného Slovenska.

Fajtnový štýl s množstvom udalostí a mien uspokojí znalci histórie tohto mesta na Váhu, avšak pre nezainteresovaných do týchto problémov sa pripomína, že mesto Žilina vyználo zborníky Žiliny v minulosti (dnes 1963) a Žilina, dejiny a prítomnosť (1975), ktoré záujemcovia nájdu v Okresnej knižnici.

K textu Fratrikovej práce letmo charakterizujúcej dejiny

K jubileu Š. Rudohradského

V posledný februárový deň osláv 65. narodeniny redaktora, publicistu a historika PhDr. Štefana RUDOHRADESKÝ. Pôsobil v Žiline od roku 1942 ako redaktor kultúrnych rubrik Slovenskej politiky, Dňa, Stredoslovenskej Pravdy, ako vedúci mládežníckej redakcie a v rokoch 1948–57 bol šéfredaktorom Cieľa.

Spolorganizoval oživenie ochotníckeho divadla, ako aj založenie Krajského divadla. Zo svojej literárnej tvorby vydal básnickú zbierku „Spánok srdca“ a reportáž „Z náručia smrti“ (1945). V kultúrnych rubrikách, ktoré viedol, publikoval i takí básnici a prozaici ako Miloš Krato, Milan Krasa, Miroslav Frocháčik.

Po presťahovaní do Bratislavy (1957) pôsobil v tlačovej službe Zboru poverenikov a do roku 1962 viedol časopis Hlas národných výborov. Potom prešiel do Slovenskej archívnej služby, kde od roku 1968 až do dôchádzky (1981) bol na čele

význam mesta, ktorej dôležitosť nebol podrobnej náčrt histórie, sa pripomína niektoré významné udalosti presahujúce rámec mesta. V roku 1903 sa v miestach terajšieho Športového areálu, pri viedajšom sade pri Váhu, konala Priemyselná výstava Horného Uhorska. Vyvolala veľký záujem o priemyslové výrobky z tovární i z dielni sokolovníkov. O nej referovali i cudzomocné tlač. Význam výstavy využila v Žiline založená Grupa uhorsko-slovenských maliarov, ktorá za predsedníctva akademického maliara Jeroslava Augustu vo výstavnom pavilóne sa prikrýť predstavila verejnosti dielami svojich členov, akademických maliarov Gustáva Malého, Petra J. Kerna, E. Pavovského a T. Andráškovica. S touto výstavou obrazov i tu posobiaci akademický maliar, profesor redigy Gustáv Obendorf. Jeho tri pomerne rozestále pestré olejomaľby zdobili chodby bývalej reálky (dnes VSDS).

Pri spomenutých umelcoch nemalo by sa zabúdať na významných akademických maliarov

rov Jozefa Hanulu, tu účinkujúceho v rokoch 1915–1919 a Antona Duračka, žilinského rodáka (1904), stvárňovateľa i motívov zo Žiliny a okolia. Tiež sa pripomína kritike účinkovanie (od 12. decembra 1918 do 3. 2. 1919) Ministerstva pre spravú Slovenska, vedeného Vavrom Šrobárom v Žiline, kedy bola hlavným mestom Slovenska. V tom čase vznikla prvá Slovenská tlačová kancelária, vedená žilinským rodákom Andrejom Duračkom (1891 až 1968) za spolupôsobia Dušana Porubského, redaktora tu vydávaných prvých úradných novin. Novinár Andrej Duračka redigoval v rokoch 1911–1914 týždenník Považské noviny, vychádzajúci v Žiline počas tuhej nedejizácie v slovenskej reči, bol ťažko zastavený a jeho redaktor poslaný na front počas prvej svetovej vojny.

Žilina po oslobodení mala nepoškodené tlačiarenské stroje a po Bratislave sa stala druhým významným mestom vo vydávaní novin a časopisov. V rokoch 1945–1946 tu pôsobil do 30 redaktorov, starajúcich sa o vychádzanie: Dňa, Sveta malých, Stredoslovenskej pravdy, Národných obrodí (orgánu Slovenskej národnej rady, jej zakladateľom bol Ladislav Novomeský), Národných novin, Slobody a Právej, Denníka Dňa za redakcie zodpovedal František Čáp, viedajší predseda revolučného ONV, poslanec NZ a SNR, celný funkcionár KSČ a organizátor SNP. Denník Cieľ vyšiel 5. 6. 1947. I pobočka Zpravodajskej agentúry Slovenska, neskor ČTK pre 9 okresov, bola na úrovni žurnalistiky.

Nazakončení bolo by potrebné uviesť žilinské vydanie Manifestu komunistickej strany v roku 1921 týždenníkom Práva ľudu. Štefan A. Brezán

Výročie narodenia priekopníka SPISOVNEJ SLOVENČINY

Dňa 5. marca uplynulo 220 rokov od narodenia predmierskeho rodáka Jozefa Ignáca Bajzu, ktorý „prvny ke knihám Slovacím led límal“. Tak to priznáva vo svojich Epigramatických, už v roku 1787, ešte pred Bernolákovou Gramatikou Slavica napísal, že preto píše slovensky, aby „Slověcký národ videl, že v jeho řeči, fessce akoliv s predku, k literární umoj slúžiti může“. Z týchto dôvodov je označovaný ako prvý priekopník slovenskej ľudovej reči. Do SNR, celný funkcionár KSČ a organizátor SNP. Denník Cieľ vyšiel 5. 6. 1947. I pobočka Zpravodajskej agentúry Slovenska, neskor ČTK pre 9 okresov, bola na úrovni žurnalistiky.

Na zakončení bolo by potrebné uviesť žilinské vydanie Manifestu komunistickej strany v roku 1921 týždenníkom Práva ľudu. Štefan A. Brezán

Štefan Atila Brezány

autorove články

(výber článkov z fondu Krajskej knižnice v Žiline)

Ožilo divadielko na Hlinách

V roku 1969 založené Divadielko na Hlinách pri Dome odborov v Žiline, vyvíjalo pozoruhodnú činnosť, sústredenú na inscenovanie pásiem poézie, autorské večery Ars poetica, usporiadané zväčša z poézie a prózy začínajúcich autorov z Literárneho klubu. S inscenáciou pásma Bláznove predstavy dosiahol Divadielko na Hlinách celoslovenský úspech a získalo I. cenu Matice slovenskej v roku 1970. Zúčastnilo sa celoštátnej prehliadky Wolkevroho Prostějova, taktiež v roku 1971 sa predstavilo s touto inscenáciou v Ostrave v rámci Festivalu experimentálnych foriem divadla a poézie Generace 71. Aj v nasledujúcom roku 1972 sa čestne Divadielko poézie umiestnilo na tom istom festivale v Ostrave s pásmom poézie a prózy Literárneho klubu pri Dome odborov, pomenovaným Mravenisko. Úspešné boli aj inscenácie angažovanej poézie k výročiam KSČ.

Pre prerušenie činnosti divadielka pocítovali sme medzeru a preto je potešiteľné, že divadielko obnovilo svoju činnosť a 28. februára t. r. predviedlo inscenované pásmo poézie z tvorby Sergeja Jesenina pod názvom Burlivák. Vystihlo život veľkého sovietského básnika. V druhom obraze zazneli jeho básne k oslave socialistickej vlasti. Scenár a réžiu predviedol Eudo Brna. Recitátori boli zväčša z V klubu Vysoké školy dopravnej.

Súčasne sa vytvoril pri PKO v Žiline Klub mladých autorov pod vedením skúseného A. Eduarda Sopúška, ktorý už predtým zainteresoval sa na podujatiach v Dome odborov v Žiline. Po výše dvojročnej prestávke môžeme opäť konštatovať činnosť mladých autorov. Ich literárne príspevky bude pravidelne prinášať bulletin Kultúrny život Žiliny. Š. A. B.

o na Hlinách

so na Hlinách pri Dome odborov činnosť, sústredenú na inšcenované večery Ars poetica, usporiadaných autorov z Literárneho klubu. S inscenáciou pásma Bláznove predstavy dosiahol Divadielko na Hlinách celoslovenský úspech a získalo I. cenu Matice slovenskej v roku 1970. Zúčastnilo sa celoštátnej prehliadky Wolkevroho Prostějova, taktiež v roku 1971 sa čestne Divadielko poézie umiestnilo na tom istom festivale v Ostrave s pásmom poézie a prózy Literárneho klubu pri Dome odborov, pomenovaným Mravenisko. Úspešné boli aj inscenácie angažovanej poézie k výročiam KSČ.

Na zakončení bolo by potrebné uviesť žilinské vydanie Manifestu komunistickej strany v roku 1921 týždenníkom Práva ľudu. Štefan A. Brezán

Š. A. Brezány

Štefan Atila Brezány

články o autorovi

(výber článkov z fondu Krajskej knižnice v Žiline)

Nedožitých 90 rokov Žilinský básnik Štefan A. Brezány (1909-1992)

Zaslúžilý pracovník kultúry. Zaslúžilý občan mesta Žilina. Čestný občan Kláštora pod Znievom. To sú tituly, ktorými sa mohol hrdiť žilinský básnik Štefan Atila BREZÁNY. V týchto dňoch si pripomíname jeho jubileum - 90. výročie jeho narodenia.

Š. A. BREZÁNY sa narodil dňa 11. januára 1909 v Kláštore pod Znievom. Detstvo a mladosť však strávil v Žiline. Tu aj maturoval. Vysokoškolské štúdiá na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity v Prahe musel pre nedostatok financií zanechať. Celý život pracoval ako účtovný úradník v rozličných úradoch štátnej správy v Bratislave, Prievidzi, Brezne, Banskej Bystrici, Žiline, Kysuckom Novom Meste a v Čadci. Zaslúžený odpočinok potom trávil v Žiline, kde napokon dňa 10. mája 1992 zomrel.

Básne a prózy začal - už ako 17-ročný - uverejňovať v rozličných literárnych časopisoch - Roj, Považské noviny, Svojeť, Rozvoj, Slovenské smery, Postup, Slovenské pohľady a inde. V roku 1926 spolu s inými básnikmi založil v Žiline literárnu družinu POSTUP. Taktiež bol spoluzakladateľom Spolku mladých slovenských spisovateľov a v rokoch 1935 až 1938 bol aj jeho predsedom.

Už vo svojich počiatkoch upútal básňou Drotári. Bol plodným básnikom. Vydal celý rad básnických zbierok - Krvavé kulisy (Žilina 1932), Dom v ceste (Trnava 1940), Moje Kysuce (Bratislava 1969), Stanice slova (Martin 1969), Maják (Martin 1972), Otvorené hate (Bratislava 1973), Čistá obloha (Martin 1974), Rodisko (1974), Rovnováha (Martin 1979), Biele cesty (Bratislava 1987), Jesenné slnko (1989). Jeho básne vyšli aj v zborníkoch Antológia mladej slovenskej poézie (Trnava 1933), Ozveny v nás (Martin 1974) či Pribúdanie kruhov (Martin 1980).

Dlhšiu odmlku - 1940 až 1969 - zapríčinilo viac skutočností. Znechutil ho rozpad skupiny POSTUP, veľká pracovná záťaženosť, ba aj choroby.

Š. A. BREZÁNY pôsobil literárne aj v iných smeroch. Vypracoval a vydal kultúrnohistorickú monografiu Dejateľia Kysúc v kultúre, umení a vede (1971). Príspevky o kultúrnych dejateľoch minulosti vypracoval aj pre zborníky o Žiline - Dejiny a prítomnosť (1975) - a o Bytči - Bytča 1378-1978 (1978).

Pôsobil aj ako redaktor. Spolu s Rudolfom DILONGOM redigoval knižnú edíciu Postup a časopis Postup. Redigoval literárnu prílohu Nedele denníka Slovenská krajina, bol spoluredaktorom Almanachu 3. literárnej generácie (1930), i redaktorom dvojtyždenníka Náš kraj v Prievidzi. Bol členom redakcie Prameň a Nové slovo a členom redakčnej rady Kultúrneho života Žiliny. Bol aj spoluredaktorom zborníka Svitanie slova, ktorý vychádzal v Čadci.

Dr. L. V. Prikrýl

Štefan Atila BREZÁNY - 10. výročie úmrtia

Narodil sa 11. 1. 1909 v Kláštore pod Znievom. Mladosť prežil v Žiline, kde aj maturoval. Po maturite študoval na Prírodovedeckej fakulte KU v Prahe. Štúdiá na fakulte neukončil. Neskôr pracoval na Okresných úradoch v Bratislave, Prievidzi, Brezne, Banskej Bystrici, Žiline, v Kysuckom Novom Meste a v Čadci. Zomrel 10. 5. 1992 v Žiline. Je pochovaný na starom cintoríne. Pochovával ho básnik PhDr. K. M. Svetoslav Veigl, OFM.

Básne a prózy začal publikovať v literárnych časopisoch Roj, Slovenské pohľady, Svojeť, Rozvoj, Slovenské smery, Postup, ale i v Slovenskej politike, Robotníckych novinách, Rudom práve a i.

V roku 1926 spolu s inými básnikmi založil literárnu skupinu POSTUP. S Rudolfom Dilongom bol redaktorom literárneho časopisu i knižnej edície POSTUP.

Ako básnik debutoval v roku 1932 zbierkou Krvavé kulisy, v ktorej citlivo reaguje na vtedajšiu sociálnu situáciu. V tom čase pracoval organizačne aj redakčne ako predseda Spolku mladých slovenských spisovateľov (1935 - 1937).

Hoci písal i poviedky, recenzie a úvahy, jadrom jeho literárnej činnosti je poézia. Biedu a vykorisťovanie pracujúceho človeka zobrazuje na konkrétnych osudoch drotárov a drevorubačov, sadzačov a telefonistiek, baníkov, železiarskych robotníkov, slúžok a nádenníkov.

I v zbierke z roku 1940 Dom v ceste sú ešte sociálne motívy, ale prevahu má lyrika prírodného ladenia a oslava vidieckeho života. Po tejto zbierke sa na vyše dve desaťročia literárne odmlčal a jeho nové verše v časopisoch a knižne sa začali zjavovať až od druhej polovice 60. rokov. Jeho hlavným inšpiračným zdrojom sa stala krásna kysuckej prírody

a nové spoločenské pomery. Tieto motívy sa prejavili najmä v bibliofilii Moje Kysuce z roku 1969.

Niekoľko básní intímnej lyriky vyšlo tiež v bibliofilii Stanice slova z roku 1969 a bibliofilskú úpravu má i básnická skladba z roku 1972 Maják s autobiografickými prvkami, s vyznaním lásky k domovu, jeho prírode, ľudom a premenám. Roku 1973 vyšiel výber Brezányho básnického diela pod názvom Otvorené hate, v ktorom je aj cyklus nových veršov. Narodené ráno, prevažne so spomienkovo intímny ladením. Zbierka Čistá obloha z roku 1974 priniesla básne inšpirované príležitostnými stretnutiami s krajom a ľuďmi, ku ktorým sa viaže kus jeho života. Tieto motívy rozvíja aj v zbierke Rovnováha z roku 1979.

Okrem básnických zbierok vydal i regionálny slovník Dejateľia Kysúc v kultúre, umení a vede z roku 1971. Na túto prácu nadväzujú aj autove biograficko-bibliografické štúdie Literárny odkaz Žiliny a Periodická tlač v Žiline od konca 19. storočia do dnes (1975) a práca Bytčianski dejateľia v kultúre a umení (1978).

NAŠA ZEM

*Mať večne milená,
darkyňa života,
z vrtkého vretena
chlebová niť sa mihotá.
Cez nedozerné lány
dýchame jasný tón
škovránkom roznášaný
nebeským blankytným.
Ponúkaš z hojných plodov piť
smädnému,
čo prúd vlahy vníma,
do krvi vníkol rodný kolorit,
povzbudil bodrosť sklenkou vína.
S tebou sa každý hral
jak s vlasmi obilnými,
bozkával čelá brál,
do výšok vzlietal s nimi.
Báseň zo zbierky Rovnováha
Martin: Osveta, 1979, s. 7.*

Spolok slovenských spisovateľov KO Žilina a ZBOR ŽILINCOV v spolupráci so ZUŠ L. Árvaya usporiadajú k nedožitým 90-tinám žilinského básnika Š. A. Brezányho "Posiedku s poéziou", na ktorej odznejú ukážky z jeho tvorby s hudobnými vystúpeniami. Uskutoční sa vo štvrtok 11. 2. 1999 o 15. h v koncertnej sále ZUŠ L. Árvaya na Dolnom vale 12, oproti Prvej komunálnej banke. Vstup je voľný. Usporiadatelia pozývajú milovníkov poézie, aby si mohli pripomenúť tvorbu žilinského básnika.

A black and white portrait photograph of a man in a military uniform. He is wearing a dark jacket with a collar, a white shirt, and a dark tie. The photograph is signed in the lower left corner with the name 'Attila P. P. P.' in cursive.

Moj vzťah k mestu je rodinový. Rozumieť mu, poznať ho, po mojom názore, je dôležité. Kláštore po Znievni sa uchováva ma stará rodina v Žitine. Jej korene hlboko siahajú do minulosti mesta. Zo strany starého otca Štefana Brezňaného boli jeho predkovia žilinskými richtármi, judexami ešte počiatkom XVII. storočia, súčasne boli aj cechmajstrami súkenného ciechu, neskôr poctivými majstrami rôznych cechov, ľahko úradníci. Starý otec, predchodec penzovaný na správu žilinskej klennej kamienky mal 300 Kčs dôchodku, bol majiteľom ČSR, takže som žil s ním veľmi skromne. Mám otca, poštového úradníka v Žitine.

26

Proletárskemu proletu na Predmestí (teraz ulica ČA) dakujem za svojich orientácií, ktoré sa prejavili aj básnických prácach, uvedených v r. 1926 v Žilnaskom výstužníku Povážske noviny a v žilnaskom týždenníku. Táto organizácia bola založená literárna družina Postr. Patrim spol. s ľanom Kostrom k jej zakladateľom. Po maturite už som sa zapojil do literárnej práce v rámci žilnaského prvého denníka Slovenska krajina preukazoval obdiv k literárnej práci. V roku 1930 som na viacerých miestach zakotvil som v roku 1934 na ONV v Žiline. Po oslobodení ako vediaci dvojročného oddelenia v ONV. V roku 1945 som mestu zahľadol vojnu spôsobené škody. V mojich jeseňných rokoch odbojnícku akcie Prameny Žiliny. V roku 1945 som bol v ONV. V zachovaní podliehajúceho židli projektov a prekvitávia ďalšie naštvo štrv v rámci vojnového výstavby. V roku 1945 som bol v ONV.

V mojej básnických dielach sú mnohé motívy zo Žiliny. Už v roku 1941 ešte z Banskej Bystrice napísal so pojednanie o Žiline pod názvom Žilina vo svetle lexikónov a štátnika (Slovenská politika č. 129). Casopisecky som zvyčajní vciacero osobnosti nášho mesta, z nich štátnik Literárny odkaz Žiliny bola i s mojou básnou Mesto na Váhu publikovaná v zborníku Žilina – dejiny a prítomnosť (1985). Literárny dopispeký som napísal v Žilinskej literárnej súťaži, výtvarný výtvarní. Cieľom predmý denníku a rád som uverejňoval prispievky v Kultúrnom živote Žiliny odk roku 1985, kde som bol v redakčnej rade.

Po stránke estetickej by sa mala mládež pripravovať už v školách. V živote sa však zúčastní uplatní v klubovej činnosti, v Okresnom osvetovom stredisku, PKO, Dome kultúry ROH a v ostatných kultúrnych zariadeniach. Dobré výsledky zaznamenáva Vysokokošický klub pri VŠDS. O literárnu výchovu mladých autorov sa už dávnejšie starali Okresná knižnica svojim divadielkom poézie,

ných výstav. Dadanovská tlačiareň, personálne biografie žilinských autorov ako i politických osobností, najmä Žilinského okresu. Do vizerých podujatí som bol osobne zainteresovaný a som ich hodnotil v časopisoch. Okresné osvetové stredisko dáva priestor amatérom vo sfére kultúrne a umeleckej. Poradza školenia výtvorníkov, fotografov. Realizujú výstavy technickej a iné podujatia. Vnútorné kultúrne hodnoty podnecuje divadlo pre deti a mládež Majak, vo veľkej miere vyspélé profesionálne Bábkové divadlo a vizeré osvetové strediská PKO vo obciach priľnulé. ných k Žiline.

Básnik je víchrom dní, čo poháňa
kolá času. Je bleskom čo zapafuje
stromy života, je vodou ženúcou tur-
bíny elektrární, aby svietil elektric-
kým slovom do tmavých kútov života
aby obnažil mramorové telo budú-
nosti.

Kniha eseji Dejateľná Kysac v Au-
túre, umení a vede, zbierka básní
Rovnováha, tiež môj debut sociá-
lnych básní Kysac v kultúre (1932).

Čo sa v najbližšom čase chystáte ur-
biť?

Sériu článkov o žilinských a k-
suckých dejateľoch.

Komu z nášho mesta by ste chceli položiť tieto otázky?

Spisovatelovi Jánovi Pappovi.

2°

Týmto veršom vyjadri svoj vŕchný vzťah k Ziline bábik Stefan A. Brezány, ktorého nedožité deväťdesiate narodeniny sme si pripomenuli 11. februára na posiedkach s jeho poéziou. Podujatie pripravili: Spolok slovenských spisovateľov KO a Zbor Zilincov v spolupráci so ZUSL. Arvaya. Program otvoril tajomník SSS KO spisovateľ Ján Lenčo a zhodnotenie celoživotnej tvorby Stefana A. Brezá

nyho predniesol vo svojom príspevku spisovateľ Tomáš Winkler. Verše básnika recitovali: spisovateľka Božena Lenčová, Mgr. Katarína Rieva-jová a prof. František Babjar. Atmo-sféru podujatia podfarbila hudba ná-rodného umelca Eugena Suchoňa v podaní Mgr. art. Evy Kudjovej zo ži-linského Konzervatória a jej žiakov Martyňo Martákovvej a Zdena Mravca. Portrét básnika priblížili svojimi spo-sobami aj zúčastnení speváci.

mienkami prítomným priateľom a milovníkom poézie, najmä z radov mládeže, syn básnika MVDr. Dušana Brezány a básnikova sestra prof. Alžbeta Valentová. Spomienky na Štefana A. Brezányho a jeho verse si budú môcť záujemcovia vypočuť v rozhlasovom fóre Zboru Žilincov v Rádiu Frontinus 7. marca o 20.00 h.

Zbor Žilincov

Jedenásty január 2019 bol dňom, keď sme si pripomínali nedožitý desiaty výročie narodenia významného slovenského básnika a publicistu Štefana Atilu Brezinského. Svotou literárnou tvorby i publicistickou činnosťou významne obohatil slovenskú kultúru a dom i vo svete zviditeľnil milovanú Kysucy.

Zbierač slávia literných bodov rodu
 Kšatriasov zo Zvolneho. Nehľadá však
 na prenasledovanie, ale prvých chrľ.
 Nardovi sa predstava a marku, ktorá
 umela pri pôrode, však nepoznali.
 Múži nepochybujú o s. B. Bežany

Šťastný spřízněný Zlínský vysokoškolský ústav družiny Postup (včetně všech členů družiny) **Šťastný spřízněný Zlínský vysokoškolský ústav družiny Postup** (včetně všech členů družiny) **Šťastný spřízněný Zlínský vysokoškolský ústav družiny Postup** (včetně všech členů družiny)

Al tento počin neslúžil príbehu pri koncipovaní tzv. Almanachu III. literárnej generácie. Ľudský sa obaja bádnici nesmierne rozumeli, lenže v politických náporoch sa neslúžil pod názvom Dom v ceste, ktoré záverečná časť má silný protivojnový akcent. Po tejto zbierke sa na dlhý čas literárne oddelil.

z bábrenkami a kulturnému vzopustu. Zväčš slovenskej katalógiej modern, ktorá zapuť tvorbu v duchu obnovenia ľudského a sociálne vianie sveta, kulturný a politiky.

V roku 1932 debutoval emili-

■ **KULTURNÁ PUBLICISTIKA**

Viedu komunikačnej ganišp, ktorá sa po roku 1945 uskavila oživením v obzobovom Česko-Slovensku noc, systematicky vyvídať z verejného

putralo niekoľko tisíc vytkov.

Tento úspech prišlo nevidanú pozornosť venovať aj aj k Beza, ktorý oživenie bábrenčiek, tvorbe, telu i zbierkam Kľuč Kľuč (1954) a Sta tisíc slov (1963).

[illegible]

Bianchi, novinár a publicista Štefan Attya
BIEZÁNY ostáva. Girál kresomita mý.

Mnohí nedaňší pracovníci pôvodnej umelckej tvorby, ktorí so Štefom na Atliom Brezňanom prišli do styku, oceňovali okrem literárneho talentu najmä jeho široké školenie v nedaňšom práci, zostávajúcej stálej a organizátorskej aktivite. Napriek tvorivo „zmrznutým“ rukám tzv. normalizácie Brezňany nikdy nestratil záujem k svojej domovine ani k literatúre a vždy opíjaval chuťou písať. Neskôr bol za svoje celoživotné dielo niekoľkokrát ocenený. Stal sa zasväteným občanom mesta Žilna, v roku 1974 mu udelili čestné občianstvo obce Kláštir pod Zvrnom a na dôvôdku ho v roku 1980 poctili aj čestným titulom Zasluhujúci

Aj na sklonku života sa živo zaujal o kultúrne dianie na Slovensku a dúfal v lepšie časy pre Slovákov. Tedi sa zo spoločenských zmien, ne prispôboval k nim veľmi opatrne, s istým obzvom. Na pôli kultúry vkladal veľkú dôveru do Matice slovenskej ako inštitúcie, ktorá by mohla byť garantom zdravého smerovania a zachovania slovenskej kultúry.

V októbri 1990 vo svojich pamätiach napísal: „Daj Boh, nech sa zhromaždenia Mašica slovenskej v Bratislave a jej účastníci dožijú slobodnej domoviny na úrovni vlastnej republiky, aby už nikdy sme nemysleli prosť

Stefan Ašla Brežný zemrel po ťažkej chorobe 10. mája 1992 v Žiline, kde bol aj pochovaný, a na odporúčanok ho krásnym slovom odpovedal jeden z jeho básnických priateľov – Svetoslav Vajgl. Mesto Žilina v roku 2009 aj ako odzvuha jeho pamiatky udelilo (in memoriam) majstrovi Brežnému ocenú Geniuss loci Soliteneis.

Výstava literárnej tvorby Š. A. Brezányho bola súčasťou osláv jeho nedožitých deväťdesiatych narodenín, ktoré sa uskutočnili 11. februára pod záštitou Krajskej organizácie Spolku slovenských spisovateľov, Zboru Žilincov a ZUS Ladislava Arvaya. Portrét básnika, ktorý svoj vrúcny vzťah k Žiline vyjadril veršami: „Tebe mesto prisahám prstami dvoch veží“ priblížil všetkým účastníkom posiedky najmä jeho syn MVDr. Dušan Brezány a básniková sesternica prof. Alžbeta Valentová.
Zbor Žilincov

Súpis článkov o autorovi (výber)

Jubileum Š. A. Brezányho / Jozef Kuzmík. - Fotografie. - In: Kultúrny život Žiliny. - Č. 1 (1984), s. 28-29.

Opýtali sme sa za vás spisovateľa Š. A. Brezányho / účastník interview Š. A. Brezány. - Fotografie. - In: Kultúrny život Žiliny. - Č. 4 (1987), s. 26-27.

Nedožitých 90 rokov. Žilinský básnik Štefan A. Brezány (1909-1992) / Ľubomír Viliam Prikryl. - Fotogr.- In: Žilinský večerník : týždenník Žilinského kraja. - Roč. 9, č. 3 (12.01.1999), s. 10.

Spomienka na básnika Š. A. Brezányho / Zbor Žilincov. - In: Žilinský večerník : týždenník Žilinského kraja. - Roč. 9, č. 7 (09.02.1999), s. 1.

Tebe, mesto, prisahám prstami dvoch veží / Zbor Žilincov. - In: Žilinský večerník : týždenník Žilinského kraja. - Roč. 9, č. 10 (02.03.1999), s. 5.

Výstavka literárnej tvorby / Zbor Žilincov. - Obrázky. - In: Cieľ. - Roč. 52, č. 10 (02.03.1999), s. 8.

Štefan Atila Brezány - 10. výročie úmrtia. - In: Žilinský večerník : týždenník Žilinského kraja. - Roč. 12, č. 20 (14.05.2002), s. 13.

Život a literárnu tvorbu spojil so svojrázom Kysúc : dielo básnika a publicistu Štefana Atilu BREZÁNIHO naplnila láska k domovine / Dušan Brezány. - Fotografie. - In: Slovenské národné noviny : dvojtýždenník Matice slovenskej. - ISSN 0862-8823. - Roč. 34, č. 4 (02.02.2019), s. 10.

Štefan Atila Brezány

fotografie

(výber fotografií z rodinného archívu a z archívu Krajskej knižnice v Žiline)

Portrét Š.A. Brezányho, 1969

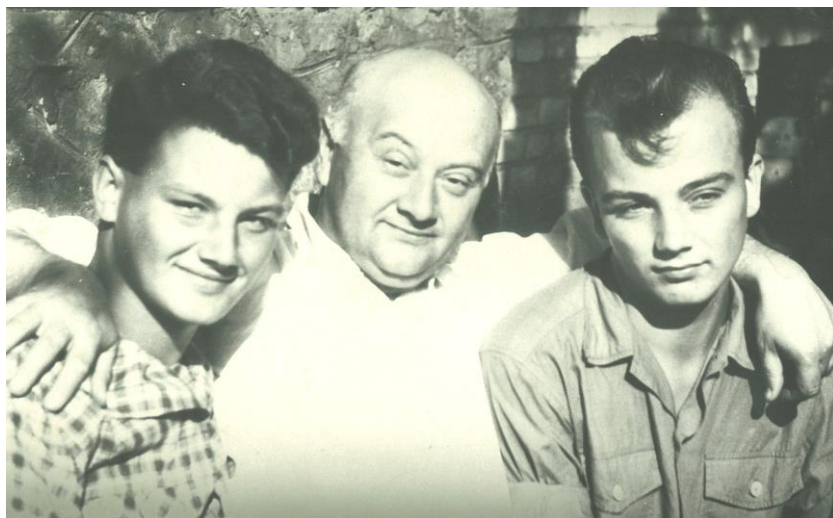
Členský preukaz Atilu Brezányho ako člena Spolku mladých slovenských spisovateľov v Bratislave (1935)

Maturitná fotografia Š.A. Brezányho,
Žilina, 1928

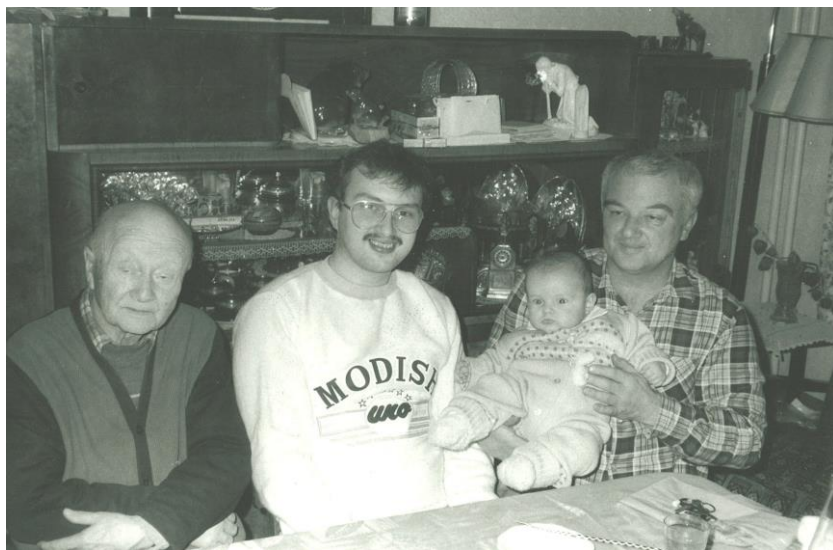
Svadobná fotografia
Š.A. Brezány a A. Hoos-Štrbová, svedkovia (vľavo) Jozef Marko,
(vpravo) Ján Mora, Bratislava, 1931

Š.A. Brezány so synmi
Dušan (vľavo), Ivan (vpravo), 1954

Š.A. Brezány v knižnici, fotografia z archívu KKŽ

Štyri generácie rodiny Brezányovcov
Zľava: Š.A. Brezány, vnuk Ing. Dušan Brezány,
syn MVDr. Dušan s pravnukom Dušankom

Literárna skupina Postup (1933)
stojaci zľava: A. Brezány, I. Javor, K.K. Geraldini, P.G. Hlbina, R. Fábry
sediaci zľava: Š. Sonderlich, R. Dilong, J. Mora

**Podujatie
pri príležitosti
100. výročia narodenia
Š.A. Brezányho,
KKŽ, 2009**

krajská
knížnica
v žiline

máj
2022

Štefan Atila Brezány

výstava

pri príležitosti 30. výročia úmrtia

výber z tvorby slovenského básnika
prostredníctvom literatúry a článkov

foto: nazorubcam.sk

LATITUDE - 49° 12' 53,145" N
LONGITUDE - 18° 44' 29,592" E
LATITUDE1 - 49,2147618450177
LONGITUDE1 - 18,741555299653

Použitá literatúra

Slovník spisovatelův okresu Žilina : biobibliografia (1962-1992). 1. vyd. Žilina: Okresná knižnica, 1992. 49 s.

Biografický lexikón Slovenska. I, A-B. Martin: Slovenská národná knižnica, 2002. 638 s. ISBN 8089023169

MAŤOVČÍK, Augustín. *Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia.* 2. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008. 576 s. ISBN 9788089222483

VÁLEK, Igor. *Literárny lexikón Žilinského samosprávneho kraja.* Žilina: Knižné centrum, 2009. 301 s. ISBN 9788080643584

Letokruhy : životopisný medailón k 100. výročiu narodenia Štefana Atilu Brezányho. Žilina: Krajská knižnica, 2009. 26 s. ISBN 9788085148534

Štefan Atila Brezány : album. 1. vyd. Čadca: Kysucká knižnica, 2012. [12] s.

JANČULOVÁ, Ivana. *Kalendárium : výročia osobností okresu Žilina a Bytča v roku 2022.* Žilina: Krajská knižnica v Žiline, 2022. 94 strán.

Prezentáciu pre Vás pripravil
Úsek regionálneho výskumu dokumentov a
informácií

2022

Krajská knižnica v Žiline

Ivana Uríková, Nataša Lajdová